

Ключевые слова: экономическая безопасность, независимость государства, общественная форма труда.

SUMMARY

In article research the methodological aspect of development of social form labour as base of ensure of economical safety and independence of State.

Keywords: economical safety, independence of State, social form labour.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Лекарь С.І. Поняття та зміст економічної безпеки // С. І.Лекарь // Форум права. – 2012. – № 2. – с.399-402.
2. Петрина О.Б. Передумови формування та зміст економічної безпеки підприємства // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.3. – С.206-216.
3. Марчевський С.В. Окремі аспекти міжнародного досвіду розв'язання проблем економічної безпеки // Митна справа. – 2011. – Ч.2. – №2(74). – С.326-330
4. Мойсеєнко І.П. Методологічні основи вимірювання рівня економічної безпеки держави / І.П. Мойсеєнко, М.Я. Демчишин // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – №10((124)). – С.90 – 98.
5. Белополюская В. Концепция финансовой безопасности Украины: стратегия её реализации в условиях интеграции Украины в международное пространство / В.Белополюская, В.Волкова // Вісник Тернопільського національного університету. – 2011. – № 5-1. – С. 24-35.
6. Концепція економічної безпеки України / Інститут економічного прогнозування. Кер. проекту В.М.Геєць. – К., 1996. – 63 с.
7. Закон України «Про основи національної безпеки України». – № 964-IV від 19 червня 2003 р. – <http://www.nbuv.gov.ua>
8. Общественная форма труда при социализме / Под ред. А.Д.Смирнова, К.Сабо. – Москва: Экономика; Будапешт: Изд-во Будапештского ун-та экон. Наук им. К. Маркса, 1984. – 264 с.
9. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004-2015 роки) “Шляхом Європейської інтеграції” /Авт.кол.: А.С.Гальчинський, В.М.Геєць та ін. – Київ: ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 416 с.
10. Соціально-економічний стан України: наслідки для народу та держави: національна доповідь / за заг. ред. В.М.Гейця. – К.: НВЦ НБУВ, 2009. – 687 с.
11. Дальський А. Уровень жизни украинца: сравнительно беспроблемно // Итоги недели, 28 ноября 2012 г.

УДК 911.3

ЄВРОРЕГІОНИ СХОДУ УКРАЇНИ ЯК МОДЕЛЬ ПОСДНАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ТА ЄВРАЗІЙСЬКИХ НАПРЯМКІВ РОЗВИТКУ

Доля І.М., провідний науковий співробітник Регіонального філіалу Національного інституту стратегічних досліджень в м. Донецьку

Застосування моделі євро регіону для спрощення міждержавних взаємовідносин і надання більших прав автономного урегулювання соціально-економічного розвитку прикордонних територій – це один із механізмів стимулювання ініціативи знизу, залучення населення до управління справами на місцях. Безперечно, первісна сутність євро регіонів розуміється як інструмент створення єдиного простору країн Європейського Союзу, з наданням переваг регіонам і тим самим поступове злиття кордонів. У той же час для України євро регіон є цікавим не лише, з точки зору, розвитку транс кордонної співпраці прикордонних територій по лінії кордону з країнами ЄС, а і своєрідна альтернатива поєднання наявних можливостей і бажань євразійської співпраці.

Але досліджуючи євро регіон необхідно об'єктивно визначити не лише переваги, а і чітко усвідомлювати імовірні ризики, на основі комплексного підходу обрати найбільш ефективні умови в інтересах українських громадян.

Стан транс кордонної співпраці у східних прикордонних регіонах України має на меті подолання соціально-політичних, економічних, культурологічних протиріч, які стали наслідком епохи радянської влади. Проте, однією з перешкод розвитку транс кордонного співробітництва стали політична нестабільність, що є результатом боротьби політичних інтересів, амбіцій окремих політичних лідерів, що змушують цілу державу, обирати пріоритетність міжнародного співробітництва між підтримкою Росії чи країн Європейського Союзу. Хоча кожний із напрямків є обгрунтованим і взаємозалежним один від одного і принципово важливий для України. Це визначається і різноманітністю сфер співпраці і особливістю кордонів України.

Питання транс кордонної співпраці, дослідження особливостей функціонування євро регіонів, регіональної політики в цілому отримали відображення в працях таких вчених, як Луцишина П., Лендел М., Мікули Н., Матвеева Є., Макогона Ю., Мокія А., Ілько І., Малиновської Ю., Писаренко С., Нагірної В., Ляшенко В. У той же час проблематика транс кордонної співпраці через запровадження саме євро регіонів на Сході України є доволі новою і недостатньо дослідженою.

Метою статті є простежити особливості застосування моделі євро регіону для стимулювання розвитку прикордонних територій, визначити можливості євро регіонів Сходу України як інструменту поєднання євро регіонального та євразійського напрямків.

Ведучи мову про євро регіону доцільно звернутися до історії питання, природи явища. Перший євро регіон, було створено на прикордонних територіях Німеччини та Нідерландів у 1958 році EUREGIO і мав на меті спрощення процедури взаємовідносин соціально-економічно наближених територій. Як правило, суб'єктами євро регіонів становляться адміністративно-територіальні одиниці, асоційовані організації, які покликані сприяти рішенням спільних проблем прикордонних територій, координувати дії учасників по їхньому рішенням.

Сутність поняття євро регіону залишається доволі дискусійною у науковому колі вітчизняних вчених. Зокрема, представник львівського наукового напрямку Н. Мікула вважає, що «...євро регіон – це одна з організаційних форм транс кордонних відносин, де у межах своєї компетенції та за згодою центральних державних органів – на базі спеціальних розширених повноважень на міжнародне співробітництво – місцеві органи влади прикордонних областей мають можливість розробляти спеціальні комплексні програми економічної, культурної та гуманітарної взаємодії, реалізувати конкретні транс кордонні економічні проекти, вирішувати проблеми зайнятості, інфраструктури, екології» [1, с. 14].

Вчені східного регіону Ю. Макогон та В. Ляшенко під євро регіонами розуміють «...організаційну форму прикордонних відносин, в рамках яких місцеві органи влади мають можливість розробляти спеціальні комплексні програми економічного, культурного та гуманітарного співробітництва, реалізовувати конкретні проекти, вирішувати проблеми зайнятості, розвитку інфраструктури, екології тощо» [2, с. 291].

Закон України «Про транс кордонну співпрацю» визначає «євро регіон - організаційна форма співробітництва адміністративно-територіальних одиниць європейських держав, що здійснюється відповідно до дво- або багатосторонніх угод про транс кордонне співробітництво» [3].

Для Сходу України закономірною особливістю організації транс кордонного співробітництва є поєднання: співробітництва з адміністративно-територіальними одиницями іноземних держав та співробітництво з прикордонними областями країн СНД (Росія, Білорусь). На сьогодні транс кордонне співробітництво розглядається і як інструмент розвитку прикордонних територій і як чинник

реалізації євроінтеграційних прагнень України. Створення єврорегіону не приводить до виникнення нового адміністративно-територіального утворення і правове регулювання на території кожного зі членів єврорегіону здійснюється відповідно до діючого законодавства країни, до складу якої він входить. Протягом 1993-2010 рр. за участю України створено вісім єврорегіонів, до яких залучені Волинська, Чернівецька, Закарпатська, Одеська, Івано-Франківська, Львівська, Луганська області та прикордонні території Білорусі, Молдови, Польщі, Румунії, Словаччини, Угорщини, Росії. У 2002р. з метою активізації транскордонної співпраці створена Міжвідомча комісія з питань розвитку транскордонного співробітництва та єврорегіонів, а також – затверджена Програма розвитку єврорегіонів.

На східному кордоні України діє чотири єврорегіони. У квітні 2003 р. створено єврорегіон «Дніпро», що охоплює територію Чернігівської області України, Брянську область Росії та Гомельську область Білорусі.

У квітні 2007 р. підписана Угода про створення єврорегіону «Ярославна» на території російської Курської й української Сумської областей. Історично обумовлено взаємна залежність соціально-економічного розвитку територій двох держав. На підтвердження цьому є дані зовнішньоторговельного обороту Сумської області з Курською областю в рамках євро регіону «Ярославна», який постійно зростає: у 2007 році - 21,3 млн. дол. США, 2011 рік – 46 млн. дол. США, 2012 рік – 58,6 млн. дол. США. При цьому експорт у загальних обсягах зовнішньої торгівлі у 2012 році складає 98% [4].

В рамках єврорегіону реалізуються проекти: про розвиток інформаційного поля прикордоння, триває розробка концепції поведіння з відходами на регіональному рівні, досліджуються тенденції розвитку соціально-демографічних процесів. Головною метою єврорегіону «Ярославна» є сприяння стійкому соціально-економічному розвитку, науковому та культурному співробітництву Курської та Сумської областей. У рамках реалізації Угоди про створення єврорегіону «Ярославна» спільно з сумської стороною сформовано перелік програм транскордонного співробітництва, розроблених учасниками єврорегіону «Ярославна», з метою впровадження їх через обласну програму «Розвиток прикордонного співробітництва Курської області на 2009-2014 роки». У рамках «Ярославни» підписано та реалізуються 14 угод і протоколів про співпрацю на рівні міст і районів Сумської та Курської областей, стільки ж - спільних транскордонних програм у сфері екології, демографії, культури, інформації, молодіжній політиці тощо.

До єврорегіону «Слобожанщина» увійшли дві прикордонні області: Харківська (Україна) та Белгородська (Російська Федерація). Концепція першого на українсько-російському кордоні єврорегіону «Слобожанщина» дозволяє примирити російський та європейський вектори політичної орієнтації України, що звичайно різко протиставляються.

Особливої актуальності набуває специфічність регіонального розвитку територій в межах єврорегіону «Донбас». У жовтні 2010 року з ініціативи прикордонних регіонів Ростовської (Російська Федерація) та Луганської (Україна) областей було підписано договір про створення єврорегіону «Донбас». У жовтні 2011 року до складу Єврорегіону приєдналась Донецька область, а у грудні 2012 року – Воронізька область (Російська Федерація). Території об'єднані у єврорегіон «Донбас» характеризуються загальною площею понад 200 тис. кв. км; кількістю населення 14 млн чоловік.

В економіці прикордонних територій суб'єктів єврорегіону домінуючими галузями промисловості є машинобудування, металургія, легка й харчова промисловості. Враховуючи велике значення внеску Донецької та Луганської областей у сферу зовнішньоторговельної діяльності України спрощення торговельних зв'язків між прикордонними територіями сприятиме зростанню експорту та імпорту на взаємовигідних умовах. Зокрема, продукція підприємств і організацій Донецької області експортується до 139 країн світу. За підсумками 2012 року найбільші обсяги експортних поставок регіону надходили до: Росії (21,9 % експорту), найбільші імпортні надходження до Донецької області з Росії (48,6 %). Аналогічна ситуація і склалася в структурі зовнішньоекономічної діяльності Луганської області. Найбільші обсяги експортних поставок були здійснені до Російської Федерації – 43,7 % від загального обсягу експорту.

Для Ростовської області Російської Федерації співробітництво з прикордонними регіонами Сходу України є також пріоритетним напрямком. За підсумками першого півріччя 2012 р. 6,5 % загального обсягу експортованих товарів Ростовської області були відправлені до України, а у структурі експорту переважала група паливно-енергетичних товарів – 53,9 %. У розрізі товарних груп основну частку вивезеної продукції з України до Ростовської області становили чорні метали (39,1 %), реактори ядерні, казани, обладнання, механічні пристрої (14,4 %), паливно-енергетичні товари (13,9 %) і вироби з чорних металів (12,8 %) [5].

Серед суттєвих переваг територій об'єднаних в єврорегіон «Донбас» є вигідне геополітичне розташування, яке створює сприятливі передумови для неухильного зростання ролі єврорегіону у системі розвитку міжнародних економічних відносин та зміцнення економічних зв'язків між Україною та Росією, а також країнами Закавказзя (Азербайджан, Вірменія, Грузія) та з державами Східної Європи (Румунія, Болгарія, Польща). Співпраця прикордонних територій Сходу України в межах єврорегіону «Донбас» надає ряд суттєвих переваг як для всебічного розвитку регіону, так і покращенню іміджу України на міжнародному рівні. Серед перспективних напрямків єврорегіону можна визначити наступне: реалізація міжнародного екологічного моніторингу акваторії Азовського моря та суміжних річок, залучення новітніх технологій для відтворення рибних запасів; розвиток морського туризму та посилення транзитної складової Азовського моря; активізації зовнішньоекономічної діяльності; розбудова інфраструктури пунктів пропуску через державний кордон, приведення систем їх функціонування у відповідність із стандартами ЄС.

З метою підвищення ефективності співпраці суб'єктів єврорегіону обох держав проводиться значна робота щодо збільшення пропускних пунктів на спільному кордоні та головне сприяння спрощенню процедури перетину кордону як для товарів, так і вільному пересуванню громадян. Під час проведення II Україно-Російського міжрегіонального економічного форуму, який відбувся, 18 жовтня 2011 року в м. Донецьку було підписано Угоду між Кабінетом Міністрів України та Урядом Російської Федерації «Про порядок перетину україно-російського державного кордону жителями прикордонних регіонів України та Російської Федерації». Підписання даної угоди стало початком реалізації комплексу заходів направлених на зближення співпраці. Зокрема, мешканці Луганської та Ростовської областей отримали право перетинати кордон в будь-яких пунктах пропуску без реєстрації та оформлення міграційних карток терміном до 90 днів.

Важливим аспектом транскордонної співпраці в Азовському регіоні є значний транзитний потенціал. Одним з перспективних проектів використання такого потенціалу є транспортний коридор «Європа-Азія». Росія активно просуває свій варіант проходження коридору через територію Білорусі й балтійського виходу до Європи. Через спірні питання використання транспортних артерій привабливим є Керч-Єнікальський канал – єдиний спосіб транспортного сполучення портів Каспійського з Середземним морем.

Стратегічно важливим напрямком співпраці не лише прикордонних територій в межах єврорегіону «Донбас», а і в цілому для держав: Україна та Росія є реалізація спільних екологічних програм по захисту водної артерії р. Сіверський Донець. З метою оздоровлення та очищення басейну ріки Сіверський Донець - головного джерела водопостачання Донецької, Луганської й Харківської областей України, Білгородської й Ростовської областей Російської Федерації був розроблений проект «Оздоровлення й очищення басейну ріки Сіверський Донець», що з ініціативи Луганської й Ростовської сторін єврорегіону «Донбас» був включений у Проект «Міждержавної екологічної програми охорони та використання вод басейну р. Сіверський Донець».

Також необхідно усвідомлювати, що модель єврорегіону надає доступ регіонам України до організації транскордонного співробітництва і програм в рамках ЄС, які можна використовувати і для розвитку прикордонних територій по лінії Російської Федерації, Білорусії. Зокрема, в 2009 році єврорегіон «Слобожанщина» отримав статус повноправного члена Асоціації європейських прикордонних регіонів 3 листопада 2012 року єврорегіон «Донбас» було прийнято до складу Асоціації європейських прикордонних регіонів. Визнання єврорегіонів, розташованих на Сході України європейськими структурами надає можливість залучатися до таких програм: у межах проекту Євросоюзу «Програма підтримки вугільного сектору» для регіонів Сходу України відкриваються можливості прискорення процесів реформування вугільного сектору; сприяння розширенню співпраці регіонів Сходу України та країн ЄС у межах реалізації Програми ЄС «Низьковуглецеві технології для індустріальних регіонів України» надає реальну можливість старопромисловим регіонам здійснити модернізацію екологічно небезпечного виробництва, тощо.

Таким чином, євро регіону Сходу України вже сприяють активізації взаємодії прикордонних територій. У той же час на рівні регіону необхідно проводити інформаційно-просвітницьку компанію щодо роз'яснення населенню, представникам малого та середнього бізнесу переваг і можливостей розробки спільних проектів в межах євро регіонів. Необхідно враховувати, той факт, що посилення транскордонного співробітництва на Сході України має перспективи посилити регіональний розвиток і наблизити українські регіони до ЄС. Рациональне поєднання проєвропейського і проросійського напрямків у зовнішній політиці виходить нині на перший план.

Проте в напрямку розвитку форм транскордонного співробітництва необхідно дослідити і поширити досвід існуючих форм транскордонного співробітництва між західними регіонами України і країнами ЄС з метою вирішення першочергово двох завдань: реформування системи місцевого самоврядування в рамках розпочатого процесу змін до Конституції в межах роботи Конституційної Асамблеї (розширення реальних повноважень і надання можливостей самостійно залучатися до транскордонного співробітництва) та розробка комплексу інформаційно-освітніх заходів із залученням вітчизняних та міжнародних практиків з метою поширення її серед населення регіону.

РЕЗЮМЕ

Наведено аналіз розвитку прикордонних територій через одну із форм транскордонної співпраці – євро регіон. Простежено особливості функціонування євро регіонів по лінії Східного кордону України.

Ключові слова: транскордонна співпраця, прикордонні території, євро регіон, інтеграція

РЕЗЮМЕ

Проведен аналіз розвитку приграничних територій через одну из форм трансграничного сотрудничества - евро регион. Показаны особенности функционирования евро регионов по линии Восточной границы Украины.

Ключевые слова: трансграничное сотрудничество, приграничные территории, евро регион, интеграция

SUMMARY

The analysis of development of border territories through one of forms of cross-border cooperation - the euro region is carried out. Features of functioning of euro regions in the area of Eastern frontier of Ukraine are shown.

Key words: euro region, transboundary cooperation, border territories, integration

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Мікула Н. Євро регіони: досвід та перспективи. – Львів: ІРД НАН України, 2003. – 222 с.
2. Макогон Ю.В. Развитие трансграничного сотрудничества на востоке Украине / Трансграничное украинско-российское сотрудничество: формы, направления, перспективы Монография / под общ. Ред. В.И. Дубницкого, В.И. Ляшенко. - Донецк: Юго-Восток, 2010. – С.
3. Закон України “Про транскордонне співробітництво” Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, N 45, ст.499
4. Інформація про Євро регіон ЯРОСЛАВНА [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://forum-sumy.com/post_vroregon_jaroslavna.html
5. Аналитические материалы по актуальным вопросам социально-экономического развития Ростовской области по состоянию на 01.07.2012 года [Електронний ресурс] // – Режим доступу: http://euroregion-donbass.ru/monitoring/monit/analit/riac_analit_socecon_01.07.2012.pdf
6. Прокопенко, Л.Л. Розвиток регіонального співробітництва України в контексті європейської інтеграції: монографія / Л.Л. Прокопенко, О.М. Рудік, І.Д. Шумляєва; за заг. ред. Л.Л. Прокопенка. – Д.: ДРІДУ НАДУ, 2008. – 132 с.

УДК

ОЦІНКА РОЛІ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ПРОЦЕСІ СТРУКТУРНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Дупай Р.М., аспірант кафедри міжнародного менеджменту Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

Постановка проблеми. Новітні тенденції, що склалися у глобальній економіці, вимагають від країн світу швидкого переходу до нової та якісної структури економіки. Завдання структурної модернізації економіки належить і до головних державних пріоритетів соціально – економічного реформування України [1].

Існуючі та попередні державні (урядові, президентські) стратегічні плани, щодо реформ та модернізації української економіки характеризуються неефективною структурою з високою енергетичною, надмірною екстенсивним розвитком видобувних галузей, низьким рівнем інноваційності, відставанням розвитку інфраструктури від рівня високорозвинених держав (США, ЄС, Японія), відірваністю фінансового сектору від реальної економіки, неефективним функціонуванням секторів, що забезпечують соціальний розвиток. Світова фінансово-економічна також криза підкреслила вразливість та неготовність вітчизняної економіки до коливань попиту на сировинні продукти і загострення конкуренції на світових ринках. В умовах економічної кризи і за відсутності достатньої кількості власних капітальних ресурсів, одним з важливих факторів, що впливає на економічне зростання країни є валове нагромадження основного капіталу у формі іноземних інвестицій. Адже результативність структурних реформ, значною мірою обумовлюється можливістю забезпечення їх відповідними інвестиційними ресурсами [2].

Аналіз останніх наукових досліджень та публікацій. Дослідження структурних процесів у світовій економіці та структурної політики держав світу, цілком закономірно були у центрі уваги зарубіжних економічних досліджень. Класичними роботами з основ теорії модернізації стали праці Б. Біллета [3], Р. Інглхарта [4], Т. Робертса [5], У. Росту [6]. Ідеї класиків були покладені в основу дослідження та формування сучасного бачення процесу структурної модернізації економіки України вітчизняними науковцями, до числа яких відносяться: В.М. Гець, Л.В. Шинкарук [7], А.В. Єрмолаєв [8], Я. А. Жаліло [9]. Проте, за усієї науково – практичної вагомості досягнутих наукових результатів в сучасних умовах не всі питання цієї багатогранної проблеми знайшли своє адекватне пояснення та вирішення. У наукових дослідженнях недостатньо виразно визначено методологічні засади та стратегічні підходи до процесу структурної модернізації економіки України з урахуванням сучасних реалій, що не дає можливості всебічно окреслити роль іноземних інвестицій в структурній модернізації вітчизняної економіки.

Метою даної публікації є дослідження впливу іноземних інвестицій на економічне зростання та процес структурної модернізації економіки України. Завдання модернізації структури економіки та зростання національної конкурентоспроможності належать до головних пріоритетів соціально-економічного реформування України. З метою формування оптимальних галузевих пропорцій в економічній системі на порядок денний вноситься завдання створення злагодженого механізму врегулювання процесів структурної модернізації, невід’ємною складовою якого повинна бути саме інвестиційна політика іноземного капіталу.

Виклад основного матеріалу дослідження. До структурних диспропорцій української економіки, які носять системний характер доцільно віднести наступні: асинхронність розвитку і поступове збільшення відриву фінансової сфери від реального сектору економіки; старіння виробничих потужностей та неадекватні темпи оновлення; висока енерго- та матеріаломісткість виробництва.